

Stjecanje hrvatskog državljanstva

Pollak, Andrea

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:544450>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-18**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Katedra za upravno pravo

Andrea Pollak

STJECANJE HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

DIPLOMSKI RAD

Mentor: prof. dr. sc. Marko Šikić

Zagreb, rujan 2024.

SADRŽAJ:

1	UVOD	6
2	POJAM I RAZVOJ DRŽAVLJANSTVA	7
2.1	Pojam i obilježja državljanstva	7
2.2	Državljeni, stranci i dijaspora.....	9
2.3	Prestanak hrvatskog državljanstva	11
2.4	Razvoj državljanstva na našim prostorima	12
3	NAČINI STJECANJA HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA	15
3.1	Općenito o stjecanju hrvatskog državljanstva	15
3.2	Stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom	16
3.3	Stjecanje hrvatskog državljanstva rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske	19
3.4	Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem (naturalizacijom)	19
3.4.1	Redovna naturalizacija.....	19
3.4.2	Izvanredna ili počasna naturalizacija	22
3.5	Stjecanje hrvatskog državljanstva po međunarodnom ugovoru.....	28
4	UVJETI I POSTUPAK STJECANJA HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA	29
4.1	Postupak stjecanja hrvatskog državljanstva	29
4.2	Provjera znanja hrvatskog jezika i poznavanja hrvatske kulture	30
4.3	Davanje svečane prisege.....	32
4.4	Evidencija hrvatskih državljana.....	33
5	ZAKLJUČAK.....	34

SAŽETAK

Državljanstvo predstavlja pravnu vezu pojedine osobe i države iz koje proizlaze prava i obveze. Svaka država svojim pozitivnim propisima samostalno određuje koga će smatrati svojim državljaninom te uvjete i način stjecanja državljanstva. u hrvatskom zakonodavstvu propisano je da se hrvatsko državljanstvo stječe podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prirođenjem i temeljem međunarodnih ugovora. Temeljni propis koji uređuje pretpostavke i načine stjecanja hrvatskog državljanstva je Zakon o hrvatskom državljanstvu koji je stupio na snagu 8. listopada 1991. i uz nekoliko izmjena, na snazi je do danas. Hrvatsko državljanstvo podrijetlom i rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske stječe se trenutkom rođenja, dok se hrvatsko državljanstvo prirođenjem ili naturalizacijom stječe danom uručenja rješenja o primitku u hrvatsko državljanstvo. Najučestaliji način stjecanja hrvatskog državljanstva je podrijetlom pri čemu su oba roditelja u trenutku djetetova rođenja hrvatski državljani i najveći broj hrvatskog stanovništva stekao je hrvatsko državljanstvo upravo na ovaj način. Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem za strance koji su podnijeli zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo povezano je s posebnom procedurom u kojoj stranac mora dokazati svoje poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma, te pozitivno riješiti upitnik o poznavanju hrvatske kulture i društvenog uređenja. O hrvatskom državljanstvu matični ured vodi jedinstvenu evidenciju u koju se upisuju osobe koje su stekle hrvatsko državljanstvo po odredbama Zakona o hrvatskom državljanstvu. Hrvatsko državljanstvo dokazuje se validnom osobnom iskaznicom, vojnom iskaznicom, putovnicom ili domovnicom koje su javne isprave.

Ključne riječi: hrvatsko državljanstvo, stranci, stjecanje državljanstva, podrijetlo, prirođenje, naturalizacija, evidencija državljanina, domovnica

SUMMARY

Citizenship represents a legal bond between an individual and the state from which rights and obligations arise. Each country, with its positive regulations, independently determines who it will consider its citizen and the conditions or method of acquiring citizenship. Croatian legislation stipulates that Croatian citizenship is acquired by origin, birth on the territory of the Republic of Croatia, naturalisation or under the basis of international treaties. The fundamental regulation governing the presumptions and methods of acquiring Croatian citizenship is the Croatian Citizenship Act, which entered into force on the 8th of October, 1991 and, with several amendments, is still in force today. Croatian citizenship by origin and birth on the territory of the Republic of Croatia is acquired at the moment of birth, while Croatian citizenship by naturalisation is acquired on the date of delivery of the decision on admission to Croatian citizenship. The most common way of acquiring Croatian citizenship is by origin, where both parents are Croatian citizens at the time of the child's birth, and the majority of the Croatian population acquired Croatian citizenship in this way. Acquisition of Croatian citizenship by naturalization for foreigners who have applied for Croatian citizenship is connected to a special procedure in which the foreigner must prove his knowledge of the Croatian language and the Latin alphabet, and positively answer a questionnaire on knowledge of Croatian culture and social order. The Registry office keeps a single record of Croatian citizenship in which persons who have acquired Croatian citizenship are registered according to the provisions of the Croatian Citizenship Act. Croatian citizenship is proven by a valid identity card, military card, passport or certificate of nationality, which are public documents.

Key words: croatian citizenship, foreigners, acquisition of citizenship, origin, naturalization, registration of citizens (citizen record), certificate of nationality

Izjava o izvornosti

Ja, Andrea Pollak, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljen način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima od onih navedenih u radu.

15. rujna 2024. godine, Zagreb

Andrea Pollak, v. r.

1 UVOD

U ovom će se radu pobliže objasniti institut stjecanja državljanstva Republike Hrvatske s naglaskom na načine stjecanja kako su normirani u hrvatskom zakonodavstvu uz odluke iz sudske prakse i ostale pozitivne propise. Državljanstvo kao pravni odnos pojedinca i Republike Hrvatske i načini stjecanja i gubitka državljanstva uređeni su ponajprije Zakonom o hrvatskom državljanstvu, s time da je stjecanje hrvatskog državljanstva uređeno i različitim pravilnicima, podzakonskim propisima, kojima se pobliže određuju pojedinosti stjecanja državljanstva Republike Hrvatske za strance.

U prvom dijelu rada objasniti će se i definirati pojam državljanstva kao instituta kojim svaka suverena država ima pravo odrediti koga smatra svojim državljaninom, izložiti će se povijesni pregled državljanstva i načina njegovog stjecanja, kao i pregled uređenja ovog instituta na našim prostorima prije i nakon osamostaljenja Republike Hrvatske. Također će se u prvom dijelu objasniti pojam i razlike državljanina i stranaca potkrijepljeni primjerima iz sudske prakse, te će se ukratko iznijeti i objasniti institut prestanka hrvatskog državljanstva. Zatim će se u drugom dijelu iznijeti pravni okvir i načini stjecanja hrvatskog državljanstva koji će biti potkrijepljeni primjerima iz sudske prakse za svaki od načina stjecanja hrvatskog državljanstva, kao i pozitivnim propisima koji uređuju svaki od načina stjecanja.

Nadalje, u zadnjem dijelu prikazat će se postupak stjecanja hrvatskog državljanstva. Zatim će se opisati način provjere znanja hrvatskog jezika i poznavanja hrvatske kulture kao ispita koji polažu stranci koji žele steći državljanstvo Republike Hrvatske, te će se predstaviti i opisati način davanja svečane prisege kao završnog čina u stjecanju hrvatskog državljanstva.

Zaključno, iznijet će se završna misao o stjecanju hrvatskog državljanstva.

2 POJAM I RAZVOJ DRŽAVLJANSTVA

2.1 Pojam i obilježja državljanstva

Svaka država kao suvereni entitet pozitivnim propisima samostalno određuje koga će smatrati svojim državljaninom, te normira uvjete koji moraju biti zadovoljeni da bi se ta osoba smatrala njenim državljaninom. Uvjeti stjecanja državljanstva razlikuju se od države do države, no osnovne značajke instituta državljanstva ostaju iste. Državljanstvo se definira kao temeljni pravni odnos ili osobita pravna veza trajnog značaja između pojedinca i države, na temelju koje pojedinac ima status državljanina, a temeljem tog statusa državljaninu postaju dostupna sva gospodarsko-socijalna, građanska i politička prava (biračko pravo, primitak u javne službe i sl.), kao i odgovarajuće obveze (npr. vojna obveza, obveza plaćanja poreza i druge).¹ Za opstojnost statusa državljanstva neke osobe nije relevantno nalazi li se ta osoba fizički na teritoriju države čiji je ona državljanin ili se nalazi na području neke druge države, odnosno na području koje nije pod suverennošću niti jedne države. Status državljanina u pravilu nije ovisan o činjenici nalazi li se ta osoba stvarno na području države ili ne.²

Ustav Republike Hrvatske određuje da se stjecanje i prestanak hrvatskog državljanstva uređuje zakonom.³ Pozitivni propis koji normira uvjete i način stjecanja i prestanka hrvatskog državljanstva je Zakon o hrvatskom državljanstvu⁴ koji je doživio brojne izmjene, od kojih je najznačajnija ona iz 2019. godine kojom je olakšano stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom za osobe koje su rođene u inozemstvu i liberalizirano stjecanje prirođenjem, te je propisano davanje svečane prisege za osobu koja je stekla državljanstvo Republike Hrvatske prirođenjem.⁵ Također, hrvatsko državljanstvo je neotuđivo i državljanin Republike Hrvatske ne može biti progнан iz Republike Hrvatske niti mu se može oduzeti državljanstvo, a ne može

¹ Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. , <https://enciklopedija.hr/clanak/drzavljanstvo> , od 15. kolovoza 2024.

² *Ibid*

³ Ustav Republike Hrvatske (dalje u tekstu: Ustav RH), pročišćeni tekst, Narodne novine, 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14, čl.9. st.1.

⁴ Zakon o hrvatskom državljanstvu (dalje u tekstu: ZHD), Narodne novine, 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, na snazi od 01.01.2022.

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, 102/2019-2050, na snazi od 01.01.2020.

biti ni izručen drugoj državi, osim kad se mora izvršiti odluka o izručenju ili predaji donesena u skladu s međunarodnim ugovorom ili pravnom stečevinom Europske unije.⁶

Tako je Ustavni sud Republike Hrvatske u svojoj odluci odbio ustavnu tužbu podnositelja, hrvatskog državljanina, koji je podnio ustavnu tužbu povodom rješenja Vrhovnog suda Republike Hrvatske kojim je odbijena podnositeljeva žalba i potvrđeno rješenje Županijskog suda u Rijeci kao prvostupanjskog suda od 22.kolovoza 2017. kojim je odobrena predaja podnositelja Republici Italiji.⁷ Naime, postupak pred nadležnim sudovima u ovom predmetu se vodio radi izvršenja europskog uhidbenog naloga kojeg je izdao Apelacijski sud u Milanu protiv podnositelja radi naloga za izvršenje neizdržanog dijela kazne zatvora u trajanju šest godina i sedam mjeseci zbog sudionništva u ubojstvu koje se zbilo u Italiji.⁸ Prvostupanjskim rješenjem odobrena je podnositeljeva predaja Republici Italiji i produljen mu je istražni zatvor radi predaje, da bi podnositelj podnio žalbu radi zastare i nepropisnog sastava suda, a naposljetku je od Ustavnog suda Republike Hrvatske podnositelj tražio privremenu obustavu izvršenja predaje pravosudnim tijelima Republike Italije uslijed nastanka teških i nepopravljivih posljedica pozivajući se na raniju odluku Ustavnog suda kojom je Ustavni sud usvojio stajalište da postupak predaje hrvatskog državljanina drugoj državi članici Europske unije nije kazneni postupak već sudski postupak *sui generis* kojemu je cilj omogućavanje provedbe kaznenog progona ili izvršenja kaznene presude, a ne odlučivanje o krivnji osobe, iznoseći da su sudovi u njegovom slučaju odlučivali arbitrarno.⁹ Ustavni sud je odbio podnositeljevu tužbu s obrazloženjem da je izručenje hrvatskog državljanina dopušteno kad se mora izvršiti odluka o predaji donesena u skladu s pravnom stečevinom Europske unije te je utvrdio da osporena rješenja nisu donesena arbitrarno i da su u skladu s odredbom Ustava Republike Hrvatske.¹⁰

U praksi postoji mogućnost da dođe do sukoba državljanstva, koji može biti pozitivan kada dvije ili više država istovremeno pripisuju svoje državljanstvo nekoj osobi, odnosno negativan kada dvije ili više država odriču svoje državljanstvo određenom pojedincu.¹¹

⁶ Čl.9. st.2. Ustava RH

⁷ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-4194/2017, od 3. listopada 2018., preuzeto sa <https://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/fOdluka.xsp?action=openDocument&documentId=C12570D30061CE54C1258321002909D>

⁸ *Ibid*, str. 1.

⁹ *Ibid*, str. 2.

¹⁰ *Ibid*, str. 6.-7.

¹¹ Borković, I., *Upravno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2002., str. 173.

2.2 Državljeni, stranci i dijaspora

Cjelokupno stanovništvo na teritoriju određene države, uz njene državljane, čine i stranci koji mogu biti osobe stranog državljanstva ili apatridi, odnosno osobe bez državljanstva.¹² Općenito, u hrvatskom zakonodavstvu, strancem se smatra osoba koja nema hrvatsko državljanstvo, a osoba bez državljanstva predstavlja osobu koju ni jedna država sukladno svom nacionalnom zakonodavstvu ne smatra svojim državljaninom.¹³ Zaštitu stranaca i apatrida na teritoriju Republike Hrvatske propisuje i Ustav Republike Hrvatske koja je sadržana u odredbi da stranc i apatrid mogu dobiti utočište u Republici Hrvatskoj ukoliko nisu progonjeni za nepolitičke zločine i djelatnosti oprečne temeljnim načelima međunarodnog prava, a stranac koji se zakonito nalazi na području Republike Hrvatske ne može biti protjeran ni izručen drugoj državi, osim kad se mora izvršiti odluka koja je u skladu s međunarodnim ugovorom i zakonom.¹⁴ Zanimljiv je primjer iz sudske prakse hrvatskog zakonodavstva u kojem je podnositelju, državljaninu Ruske federacije, odbijena ustavna tužba koju je podnio u povodu presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske kojom mu je odbijena žalba protiv prvostupanjske presude, a žalbu je podnio na rješenje kojim mu je ukinuto dugotrajno boravište u Republici Hrvatskoj i protjeran je iz Republike Hrvatske uz zabranu ulaska i boravka u RH u roku deset godina od dana napuštanja teritorija.¹⁵ Naime, ruski državljanin stekao je status stranca na stalnom boravku u Republici Hrvatskoj, a naknadno je Sigurnosno-obavještajna agencija utvrdila da postoje sigurnosne zapreke za njegov boravak na teritoriju Republike Hrvatske jer je utvrđena povezanost podnositelja s pojedincima iz kriminalnog miljea te da podaci kojima agencija raspolaže predstavljaju razloge za ukidanje dugotrajnog boravišta jer podnositelj predstavlja opasnost za nacionalnu sigurnost i javni poredak i ispunjava uvjete za protjerivanje iz Republike Hrvatske.¹⁶

U suvremeno doba mnogi ljudi se nastanjuju izvan svoje matične države uslijed raznih gospodarskih i socijalnih prilika, povoljnijih uvjeta života, te bržeg i lakšeg pronalaska posla. Neki od njih provedu desetljeća života u državi u kojoj nisu rođeni ispunjavajući građanske obveze prema toj državi i uživajući određena prava. Mnogi od tih ljudi su bipatridi, odnosno osobe koje imaju dva državljanstva ili polipatridi, odnosno osobe koje imaju više

¹² Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 167.-168.

¹³ Zakon o strancima (u daljnjem tekstu: ZS), Narodne novine, 133/20, 114/22, 151/22, na snazi od 01.01.2023., čl. 3. toč. 1. i 5.

¹⁴ Čl. 33., st. 1. i 2. Ustava RH

¹⁵ Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-III/4359/2022 od 29.09.2022.

¹⁶ *Ibid*, str.4.

državljanstava.¹⁷ U teoriji državljanstva ističe se osnovno načelo koje polazi od potrebe svake pojedine osobe da ima jedno državljanstvo, odnosno da nitko ne može imati dva ili više državljanstava što predstavlja međunarodni ideal koji je u praksi teško ostvariv iz razloga što pozitivna zakonodavstva pojedinih država počivaju na različitim načelima i usvajaju različite pristupe o načinima stjecanja i gubitka državljanstva.¹⁸

Za razliku od situacije u kojoj su oba ili sva državljanstva određene osobe strana, postoji i situacija u kojoj je jedno od tih državljanstava domaće pri čemu onda vrijedi načelo isključivosti ili primata domaće državljanstva, što znači da domaće državljanstvo isključuje sva ostala državljanstva te osobe u postupanju pred javnim tijelima i takva se osoba ne može pozvati na neko drugo državljanstvo osim domaće, te se takvu osobu pred domaćim tijelima smatra domaćim državljaninom.¹⁹ Tako je Ustavni sud Republike Hrvatske odbio ustavnu tužbu koju je podnositelj podnio protiv presude Upravnog suda u Rijeci kojom je odbijena žalba podnositelja protiv prvostupanjskog rješenja Ministarstva pomorstva, prometa i infrastrukture kojim je odbijen zahtjev podnositelja za obnovu svjedodžbe o osposobljenosti za radio operatera s općom ovlasti.²⁰ Naime, podnositelj iz Trsta, koji je bipatrid s obzirom da uz hrvatsko posjeduje i državljanstvo Republike Italije, je posjedovao talijansku pomorsku knjižicu kojom mu je izdana dvogodišnja potvrda o zdravstvenoj sposobnosti za navigaciju u Trstu i u kojoj je upisan podatak o podnositeljevoj plovidbenoj službi u Italiji, a također je i kao hrvatski državljanin posjedovao svjedodžbu o osposobljenosti za radio operatera koja mu je izdana u Rijeci na temelju koje je podnio zahtjev nadležnom ministarstvu za obnovu te svjedodžbe koji mu je zahtjev odbijen.²¹ Podnositelj je podnio žalbu Upravnom sudu u Rijeci pozivajući se na odredbe Međunarodne konvencije o standardima izobrazbe, izdavanju svjedodžbi i držanju straže pomoraca prema kojoj proizlazi obveza priznavanja plovidbene službe u drugoj državi kao dokaza ispunjavanja uvjeta za izdavanje predmetne svjedodžbe, da bi Upravni sud naposljetku donio odluku da odredbe ove Konvencije ne čine mjerodavno pravo u postupku utvrđivanja plovidbene službe hrvatskog državljanina kao uvjeta za produljenje hrvatske svjedodžbe o osposobljenosti, te da se državljanin Republike Hrvatske koji ima i strano državljanstvo smatra isključivo hrvatskim državljaninom pred tijelima državne vlasti Republike

¹⁷ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 168.

¹⁸ *Ibid*, str. 166.

¹⁹ Čl. 2. ZHD-a

²⁰ Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-III/1089/2014 od 03.02.2016., preuzeto sa <https://www.iusinfo.hr/sudska-praksa/USRH2014B1089AIII>

²¹ *Ibid*, str. 2.

Hrvatske.²² Ovom odlukom suda dolazi do izražaja načelo isključivosti domaćeg državljanstva pred javnim tijelima primarne države kojom je irelevantno svako drugo državljanstvo koje eventualno ima domaći državljanin. Također je primjetno, kao u ovom predmetu, kako ovo načelo može prouzročiti negativne posljedice po interese osobe koja ima više državljanstava, a inače bi mogla ostvariti neki interes pod povoljnijim uvjetima.

S obzirom na slobodu kretanja i time da državljanstvo nije uvjetovano boravkom na teritoriju pod suverennošću Republike Hrvatske, hrvatski državljani slobodni su napustiti teritorij države i naseliti se trajno ili privremeno u inozemstvu i bilo kada se vratiti u domovinu, ne gubeći time status hrvatskog državljanina.²³

2.3 Prestanak hrvatskog državljanstva

Državljanstvo Republike Hrvatske prestaje otpustom, odricanjem ili po međunarodnim ugovorima.²⁴ Zahtjev za otpust iz hrvatskog državljanstva može se odobriti punoljetnoj osobi koja nema smetnji glede vojne obveze, koja je podmirila dužne poreze i davanja, da je pravno uredila imovinske obveze iz bračnog odnosa i odnosa roditelja i djece prema hrvatskim državljanima i prema osobama koje ostaju živjeti u Republici Hrvatskoj, te da ima strano državljanstvo ili da je podnijela dokaz da će biti primljena u strano državljanstvo²⁵, odnosno maloljetnoj osobi pod određenim pretpostavkama.²⁶ U ovom slučaju državljanstvo prestaje danom uručjenja rješenja o otpustu konstitutivnog karaktera.²⁷ Odricanje od hrvatskog državljanstva predstavlja dominantnu slobodnu volju punoljetne osobe da gubi vlastito državljanstvo, koja ima prebivalište u inozemstvu i strano državljanstvo, a također je moguće da na ovaj način prestane hrvatsko državljanstvo i maloljetnoj djeci ispunjenjem određenih pretpostavki.²⁸ U ovom slučaju hrvatsko državljanstvo prestaje danom davanja izjave o odricanju hrvatskog državljanstva koja je deklaratorni upravni akt retroaktivnog djelovanja²⁹, a punoljetna osoba koja se odrekla hrvatskog državljanstva ne može ga ponovno steći.³⁰

²² *Ibid*, str. 2.-3.

²³ Čl. 32. st. 2. Ustava RH

²⁴ Čl. 17. ZHD-a

²⁵ *Ibid*, čl. 18., st.1., toč. 1.-5.

²⁶ *Ibid*, čl. 20.

²⁷ *Ibid*, čl. 24a., st. 4.

²⁸ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 184.

²⁹ Čl. 24a., st.5. ZHD-a

³⁰ Čl. 21., st.2. ZHD-a

Hrvatski pravni sustav poznaje institut reintegracije, odnosno mogućnosti ponovnog stjecanja hrvatskog državljanstva za osobu koja je kao maloljetna imala hrvatsko državljanstvo, ali joj je ono prestalo zbog toga što je slijedila svoje roditelje kojima je otpustom ili odricanjem prestalo hrvatsko državljanstvo, a takva osoba može ponovno steći hrvatsko državljanstvo ako godinu dana neprekidno boravi na teritoriju Republike Hrvatske i ako da pisanu izjavu da se smatra hrvatskim državljaninom.³¹

2.4 Razvoj državljanstva na našim prostorima

Institut državljanstva je pravna tvorevina koja je uređena pravnim propisima u relativno novije vrijeme. Ovaj pravni odnos kojim se uređuju odnosi između neke države i pojedine osobe ulazi u interesnu sferu zakonodavstva tek krajem 18. i početkom 19. stoljeća kada je materija državljanstva bila regulirana normama građanskog prava, a odredbe o državljanstvu sadržavali su francuski građanski zakonik iz 1804. godine (tzv. Napoleonov zakonik), austrijski građanski zakonik iz 1811. godine, srpski građanski zakon iz 1844. godine i drugi.³² Vremenom je problematika državljanstva ušla u tzv. ustavno-pravna pitanja radi svoje važnosti tako da ustavi mnogih država sadrže odredbe koje reguliraju neka osnovna pitanja državljanstva, poput načina pravne regulacije ovog instituta.³³

Na našim prostorima pitanje uzakonjenja državljanstva proteže se na drugu polovicu 19. stoljeća, u doba otvorenog apsolutizma, kada je na području Hrvatske i Slavonije korištena općinska pripadnost kao način dokazivanja državljanstva koja je bila isključujuća i nije uvijek bila nedvojbeno.³⁴ U ovom razdoblju državljanstvo se utvrđivalo na temelju zavičajnosti radi nepostojanja sustavnih pravila o ovom institutu, a službeni popisi državljanstva nisu uopće postojali.³⁵ Važno razdoblje u razvoju državljanstva na našim prostorima započelo je uvođenjem Oktroiranog ustava 1849. godine kojim je uvedeno pravilo o jednom, austrijskom državljanstvu za sve zemlje Habsburške Monarhije, te da će radi detaljnijeg uređenja ovog

³¹ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 185.

³² *Ibid*, str. 171.

³³ *Ibid*

³⁴ Kosnica, I., *Utvrdjivanje državljanstva u Hrvatskoj i Slavoniji 1849.-1880.*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 3/2014., str. 710.

³⁵ Kosnica, I.; Staničić, F.; urednici; *Državljanstvo u Hrvatskoj – razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2003., str. 3.

instituta biti donesen poseban zakon o stjecanju, izvršavanju i gubitku državljanstva.³⁶ Stupanjem na snagu austrijskog Općeg građanskog zakonika, kao kodifikacije privatnog prava, te Patenta o iseljenju i nepovlasnoj odsutnosti u Hrvatsku i Slavoniju uveden je austrijski sustav stjecanja i gubitka državljanstva koji se u pravilu temeljio na načelu *ius sanguinis* za stjecanje, te na načelu iseljavanja za gubitak državljanstva, a materija državljanstva unificirana je 1880. godine stupanjem na snagu Zakona o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva.³⁷ Osim rođenjem, u zemljama ugarske krune, državljaninom se moglo postati svečanom naturalizacijom suradnjom kralja i staleža, odnosno prešutnom naturalizacijom kojom se državljanstvo moglo steći dugim i kontinuiranim nastanjenjem u zemlji kroz deset godina pod uvjetom da osoba nije kažnjena za zločin, primanjem za građanina slobodnog kraljevskog grada ili uvrštenjem među poreznike.³⁸ Stupanjem na snagu Općeg građanskog zakonika, u hrvatsko-slavonski pravni sustav uvedeno je stjecanje državljanstva imenovanjem u stalnu javnu službu, odnosno nastanjenjem u zemlji uz obavljanje obrta za koji je bila potrebna dozvola, a na ove načine državljanstvo su mogle steći osobe koje su bile poslovno i imovinski sposobne, koje su se ponašale u skladu s pravilima morala, te ako im je neka općina jamčila primitak.³⁹ Donošenjem Zakona o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva 1880. godine, uspostavljen je cjelovit sustav stjecanja i gubitka državljanstva za sve zemlje ugarske krune, u koje su ušle Hrvatska i Slavonija, a ukinute su odredbe austrijskog građanskog zakonika o državljanstvu, te je ovime unificirano državljanstvo svih zemalja ugarske krune.⁴⁰ Vidimo kako je institut državljanstva tijekom 19. stoljeća na našim prostorima doživio određene promjene od kojih je najznačajnija ta da je pravno normiranje ovog instituta prešlo iz djelokruga građanskog prava i da je naposljetku državljanstvo pravno regulirano posebnim zakonom koji se odnosi baš na tu materiju i koji sustavno uređuje pravila o stjecanju i gubitku državljanstva. Zakon o stjecanju i gubitku ugarskog državljanstva uvelike je stabilizirao sustav utvrđivanja državljanstva i učinio ga neovisnim o zavičajnom pravu propisavši neoborivu presumpciju ugarskog državljanstva svih u zemljama ugarske krune, a to se odnosilo na sve osobe koje su rođene, nađene, odgojene i othranjene na ovim prostorima.⁴¹ Raskidom državnopravnih veza Kraljevine Hrvatske, Slavonije i Dalmacije sa Austro-Ugarskom Monarhijom 1918. godine ukinuto je jedinstveno državljanstvo za sve zemlje ugarske krune, a ujedinjenjem Države SHS s Kraljevinom Srbijom

³⁶ Kosnica, I. *op.cit.* u bilj. 34., str. 698.-699.

³⁷ *Ibid*, str. 699.-700.

³⁸ Kosnica, I., *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 63, 2013., str. 1145. i 1150.

³⁹ *Ibid*, str. 1151.

⁴⁰ *Ibid*, str. 1160.

⁴¹ Kosnica *et.al.*, *op.cit.* u bilj. 35, str. 4.

i Crnom Gorom u Kraljevinu SHS nastalo je jedno državljanstvo Kraljevine SHS koje je bilo uređeno Vidovdanskim ustavom, Zakonom o državljanstvu Kraljevine SHS i Oktroiranim ustavom.⁴² Stjecanje i gubitak državljanstva na hrvatsko-slavonskom području i dalje je bilo regulirano propisima koji su doneseni prije 1918. godine, a u tom razdoblju državljanstvo je bilo važna pretpostavka prava i obveza, uključujući biračko pravo, zapošljavanje u državnoj upravi, vojnu obvezu i drugo.⁴³ U ovom razdoblju institut državljanstva poprima značaj kakav ima i danas, odnosno postaje relevantna pretpostavka za veliki broj prava i obveza koja su važna za funkcioniranje pojedinca koji se smatra državljaninom.

U razdoblju nakon Prvog svjetskog rata, Kraljevina Srba, Hrvata i Slovenaca sklopila je mirovne ugovore s Austrijom i Mađarskom koji su bili značajni za pitanje državljanstva utvrdivši da su državljani SHS sve osobe koje su imale zavičajnost u nekoj od općina na dan 1. siječnja 1910 uvodeći tom odredbom zavičajnost kao bitno načelo za utvrđivanje državljanstva, te stjecanje državljanstva putem molbe i opcije.⁴⁴ Nadalje, za pitanje državljanstva naših prostora značajan je Zakon o državljanstvu Federativne Narodne Republike Jugoslavije iz 1946. godine kojim se zadržava kontinuitet državljanstva tako da su državljanima postale sve osobe koje su, do stupanja na snagu tog zakona, bile državljani Kraljevine Jugoslavije, a glavni način stjecanja jedinstvenog saveznog državljanstva je bio primjenom načela podrijetla, odnosno *ius sanguinis*, no jugoslavensko državljanstvo moglo je steći i dijete po načelu *ius soli* pod određenim pretpostavkama, te stranac prirođenjem, odnosno naturalizacijom, a zakon je također uredio i stjecanje jugoslavenskog državljanstva reintegracijom.⁴⁵ Nadalje, do stupanja na snagu Zakona o hrvatskom državljanstvu 1991. godine, hrvatski državljanski režim bio je uređen dvama zakonima, saveznim i republičkim. ⁴⁶ Saveznim Zakonom o državljanstvu Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije bilo je regulirano stjecanje i gubitak saveznog državljanstva, dok je republičkim Zakonom o državljanstvu Socijalističke Republike Hrvatske bilo regulirano stjecanje i gubitak republičkog državljanstva⁴⁷ koje je često u praksi bilo zanemarivano s obzirom da su sva građanska prava ovisila o prebivalištu ili boravištu, a ne o republičkom državljanstvu.⁴⁸ Vidljivo je kako je u ovo vrijeme postojalo dvostruko državljanstvo za osobe ovih prostora, odnosno savezno državljanstvo koje je imalo primat nad

⁴² *Ibid*, str. 5.

⁴³ *Ibid*, str. 6.-8.

⁴⁴ Kosnica, I., *Primjena mirovnih ugovora sklopljenih s Austrijom i Mađarskom u pravnom poretku Kraljevine SHS: odredbe o državljanstvu*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 2/2019., str. 469.-471.

⁴⁵ Kosnica *et.al.*, *op.cit.* u bilj. 35, str. 97.-109.

⁴⁶ *Ibid*, str. 138.

⁴⁷ *Ibid*, str. 138.-139.

⁴⁸ *Ibid*, str. 129.

republičkim državljanstvom svake pojedine republike koje, nažalost, nije imalo isto pravno shvaćanje i istu važnost u praksi kao savezno državljanstvo.

Nakon osamostaljenja Republike Hrvatske, prestaju važiti navedeni propisi o državljanstvu i zamjenjuje ih Zakon o hrvatskom državljanstvu koji je stupio na snagu odmah nakon osamostaljenja i koji, s ponekim izmjenama, uređuje materiju hrvatskog državljanstva do danas.

3 NAČINI STJECANJA HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

3.1 Općenito o stjecanju hrvatskog državljanstva

Državljanstvo kao pravni institut ne poznaje pravo svake pojedine osobe da ima barem jedno državljanstvo, odnosno da se smatra državljaninom neke države samom svojom egzistencijom. Ustavni sud Republike Hrvatske je, u rješenju kojim nije prihvaćen prijedlog za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s Ustavom članka 5. i članka 16. stavka 1., utvrdio da ne postoji pravo na stjecanje državljanstva niti prema našem, a niti prema međunarodnom pravu, te da Republika Hrvatska kao suverena i neovisna država slobodno uređuje svoj pravni poredak, a to uključuje i pitanje državljanstva.⁴⁹ Da bi se steklo državljanstvo neke države, potrebno je da se ispune određene pretpostavke, koje svojim zakonodavstvom uređuje svaka država za sebe. Postoje tri osnovna načina stjecanja državljanstva: načelo krvne veze ili podrijetla (*ius sanguinis*), načelo područja (*ius soli*) i načelo prebivališta (*ius domicili*), a svaka država se samostalno opredjeljuje koje će od navedenih načela biti primarno u njenom zakonodavstvu sukladno nacionalnim interesima, no u praksi je vrlo teško provoditi isključivo jedno načelo tako da se najčešće uzima jedno od tih načela kao osnova za stjecanje državljanstva dotične zemlje, a zatim se dalje kombinira s ostalim načelima.⁵⁰ U hrvatskom pravnom sustavu državljanstvo se stječe podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prirođenjem te temeljem međunarodnih ugovora.⁵¹

⁴⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, rješenje U-I/1559/2000 od 12.03.2003.

⁵⁰ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 172.-173.

⁵¹ Čl. 3. ZHD-a

3.2 Stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom

Hrvatski pravni poredak prihvaća kao primarno načelo za stjecanje hrvatskog državljanstva načelo podrijetla ili krvne veze (*ius sanguinis*), a originalnim načinom ovog oblika stjecanja, državljanstvo Republike Hrvatske stječe dijete čija su oba roditelja hrvatski državljani u trenutku njegova rođenja tako da dijete slijedi državljanstvo svojih roditelja bez obzira gdje je rođeno i gdje će živjeti s roditeljima u budućnosti pod pretpostavkom da su oba djetetova roditelja poznata i da su hrvatski državljani, te je najveći broj hrvatskih državljanina dobio hrvatsko državljanstvo upravo po ovoj osnovi.⁵² S obzirom da je ovdje riječ o najjednostavnijem obliku stjecanja hrvatskog državljanstva koji je ideal, u praksi postoje i drugačije situacije ovisno o različitim životnim okolnostima. Tako je hrvatski zakonodavac predvidio situaciju u kojoj je samo jedan djetetov roditelj hrvatski državljanin, a ovi složeni slučajevi rješavanja državljanškog statusa uzimaju u obzir mjesto djetetova rođenja (da li je dijete rođeno na području Republike Hrvatske ili ne), državljanški status drugog roditelja (da li je drugi roditelj stranac, apatrid ili nepoznatog državljanstva), te jesu li poduzete zakonom predviđene radnje za stjecanje hrvatskog državljanstva.⁵³ Podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo dijete čiji je jedan roditelj hrvatski državljanin u trenutku rođenja djeteta, a dijete je rođeno u Republici Hrvatskoj, odnosno dijete stranac ili apatrid koje su posvojili hrvatski državljani prema odredbama zakona koji uređuje to pitanje.⁵⁴ Tako je Upravni sud u Osijeku odbio kao neosnovan tužbeni zahtjev u kojem tužitelj traži poništenje rješenja Ministarstva unutarnjih poslova Republike Hrvatske kojim mu je odbijen zahtjev za utvrđivanje hrvatskog državljanstva.⁵⁵ Naime, tužitelj tvrdi kako je rođen u Republici Hrvatskoj od oca, državljanina Bosne i Hercegovine i majke, državljanke Republike Hrvatske, te da su roditelji u trenutku njegovog rođenja imali zajedničko prebivalište na području Republike Hrvatske, kako u prijavi njegova rođenja nije naveden sporazum roditelja o državljanstvu djeteta jer je tu izjavu potpisao samo otac, kako je u bolničkoj prijavi rođenja navedeno republičko državljanstvo BIH, te ističe kako nikada nije bio upisan u Knjigu državljanina Bosne i Hercegovine te da do raspada SFRJ nije stekao državljanstvo niti jedne druge republike čime bi izgubio hrvatsko državljanstvo.⁵⁶ U vrijeme tužiteljevog rođenja, na snazi je bio Zakon o državljanstvu Socijalističke Republike

⁵² Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 178.-179.

⁵³ *Ibid.*, str. 179.

⁵⁴ Čl. 4. ZHD-a

⁵⁵ Upravni sud u Osijeku, presuda Us I-394/2022-4 od 12. srpnja 2022.

⁵⁶ *Ibid.*, str. 2.

Hrvatske po kojem su se roditelji trebali sporazumjeti o djetetovom državljanstvu s obzirom da su bili različitih državljanstava, a Upravni sud je utvrdio da je postojao sporazum roditelja da se tužitelju upiše državljanstvo Bosne i Hercegovine s obzirom da je roditeljima izdan izvadak iz matice rođenih i da su roditelji mogli pravovremeno tražiti promjenu upisanog podatka o državljanstvu SR Bosne i Hercegovine ako nisu bili suglasni s istim, odnosno mogli su zatražiti ispravak ako su smatrali da je došlo do pogreške.⁵⁷ Slažem se sa odlukom Upravnog suda u Osijeku koji je ispravno utvrdio da su roditelji tužitelja pravovremeno imali mogućnost zatražiti promjenu ili ispravak podatka o djetetovom državljanstvu u matici rođenih ukoliko su smatrali da navedeni podatak nije ispravan. U ovom slučaju riječ je o prešutnom sporazumu roditelja budući da je sporazum roditelja bio potreban za određivanje državljanstva djeteta prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme rođenja tužitelja.

S obzirom na raznolikost životnih situacija u kojima se može naći neka osoba, navedeni načini nisu jedini kojima se može steći hrvatsko državljanstvo podrijetlom. Hrvatsko državljanstvo po načelu podrijetla može steći osoba koja je rođena u inozemstvu, čiji je jedan roditelj u trenutku njezina rođenja hrvatski državljanin, pod uvjetom da do navršene 21. godine života bude prijavljena u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske u inozemstvu, odnosno u matičnom uredu u Republici Hrvatskoj radi upisa u evidenciju kao hrvatski državljanin⁵⁸, ali bez obzira na uvjet prijave, steći će hrvatsko državljanstvo ako bi ostala bez državljanstva, odnosno ako bi postala apatrid.⁵⁹ Također, podrijetlom stječe hrvatsko državljanstvo osoba starija od 21. godine života koja je rođena u inozemstvu i čiji je jedan roditelj u trenutku njezinog rođenja hrvatski državljanin, pod uvjetom da u roku od tri godine od dana stupanja na snagu ZHD-a podnese zahtjev za upis u evidenciju hrvatskih državljana, a Ministarstvo unutarnjih poslova prethodno utvrdi da podnositelj zahtjeva poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak podnositelja u hrvatsko državljanstvo.⁶⁰ Ovom posljednjom izmjenom Zakona o hrvatskom državljanstvu propisani su povoljniji uvjeti za stjecanje hrvatskog državljanstva punoljetnim osobama koje su rođene u inozemstvu, a čiji je jedan od roditelja hrvatski državljanin u trenutku njihovog rođenja, kako bi im bila dana mogućnost da se sami prijave u evidenciju hrvatskih državljana ukoliko su to propustili učiniti njihovi roditelji do

⁵⁷ *Ibid*, str. 3.

⁵⁸ Čl. 5. st. 1. ZHD-a

⁵⁹ Čl. 5. st. 3. ZHD-a

⁶⁰ Čl. 5. st. 2. ZHD-a

njihove punoljetnosti.⁶¹ Međutim, radi zaštite načela kontinuiteta hrvatskog državljanstva koje je osnova Zakona o hrvatskom državljanstvu, hrvatskim državljaninom smatra se osoba koja je stekla hrvatsko državljanstvo do dana stupanja na snagu Zakona o hrvatskom državljanstvu temeljem propisa koji su u to vrijeme bili na snazi.⁶² U nastavku ću iznijeti zanimljiv primjer iz sudske prakse vezano za zadnju izmjenu članka 5. Zakona o hrvatskom državljanstvu.

Upravni sud u Splitu odbio je tužbeni zahtjev tužitelja kojim je tražio poništenje rješenja Ministarstva unutarnjih poslova kojim mu je odbijen zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom.⁶³ Naime, tužitelj, koji je državljanin Bosne i Hercegovine, je podnio zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva podrijetlom jer smatra da na to ima pravo temeljem izmijenjenog članka 5. stavak 2. Zakona o hrvatskom državljanstvu, odnosno stariji je od 21 godine života i rođen u inozemstvu, da mu je majka u trenutku rođenja hrvatska državljanka podrijetlom te da ne predstavlja ugrozu za Republiku Hrvatsku, a Upravni sud u Splitu je izrazio stajalište da tužitelj pogrešno traži stjecanje hrvatskog državljanstva po odredbama kojima je isto regulirano za osobe koje su rođene za vrijeme važenja sadašnjeg Zakona o hrvatskom državljanstvu te da se na tužitelja ova izmjena ne može primijeniti s obzirom da je rođen prije stupanja na snagu Zakona o hrvatskom državljanstvu, odnosno prije 08. listopada 1991. godine i da se tužiteljev zahtjev mogao riješiti jedino primjenom propisa važećih u vrijeme njegovog rođenja, a tužitelju je prema tim propisima utvrđeno i upisano u maticu rođenih državljanstvo Bosne i Hercegovine.⁶⁴ Smatram da je Upravni sud u ovom slučaju ispravno odlučio jer je tužitelj propustio uočiti odredbu o vremenskom važenju Zakona o hrvatskom državljanstvu koja se nije izmijenila najnovijom izmjenom Zakona i temeljem koje se na njega ne odnosi odredba na koju se on poziva.

⁶¹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, 102/2019-2050, na snazi od 01.01.2020.

⁶² Čl. 30. st. 1. ZHD-a

⁶³ Upravni sud u Splitu, presuda 8 UsI-429/23-8 od 25.03.2023.

⁶⁴ *Ibid*

3.3 Stjecanje hrvatskog državljanstva rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske

Sljedeći način stjecanja državljanstva Republike Hrvatske uključuje rođenje ili pronalazak na području pod suverenošću Republike Hrvatske. Naime, hrvatsko državljanstvo stječe dijete koje je rođeno ili nađeno na području Republike Hrvatske pod uvjetom da su mu oba roditelja nepoznata, nepoznatog državljanstva ili ako su osobe bez državljanstva, tj. apatridi, a tako stečeno hrvatsko državljanstvo djetetu će prestati ako se do navršene 14. godine njegova života utvrdi da su mu oba roditelja nekog stranog državljanstva.⁶⁵ Ovom odredbom nastoji se izbjeći da dijete u takvoj situaciji postane osoba bez državljanstva, odnosno da stekne hrvatsko državljanstvo pod rezolutivnim uvjetom utvrđenja stranog državljanstva roditelja. Također, zakonodavac je u ovom slučaju prihvatio načelo područja (*ius soli*) polazeći od presumpcije da je dijete koje je rođeno ili nađeno na teritoriju Republike Hrvatske, a roditelji su mu nepoznati, ipak dijete hrvatskih državljanina iako okolnosti to ne moraju potvrditi.⁶⁶

3.4 Stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem (naturalizacijom)

3.4.1 Redovna naturalizacija

Osnovno pravilo stjecanja državljanstva je da se ono određuje rođenjem osobe i da je tako stečeno državljanstvo u pravilu trajno i validno je za vrijeme čitavog života određene osobe osim ako ne dođe do promjene pod zakonom propisanim uvjetima.⁶⁷ Međutim, zakonodavstvo predviđa i mogućnost naknadnog stjecanja državljanstva na vlastiti zahtjev iako je dotad bila strani državljanin ili osoba bez državljanstva, a takva osoba ima status stranca sa stajališta države kojoj je podnijela zahtjev za stjecanje državljanstva i može ga steći putem instituta prirođenja, odnosno naturalizacije ako ispunjava zakonom predviđene pretpostavke za takvu vrstu stjecanja aktom nadležnog državnog tijela.⁶⁸ Zakon o hrvatskom državljanstvu razlikuje

⁶⁵ Čl. 7. ZHD-a

⁶⁶ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 180.

⁶⁷ *Ibid*

⁶⁸ *Ibid*

dvije vrste prirođenja, odnosno prirođenje redovnim putem (redovna naturalizacija) te prirođenje pod povoljnijim uvjetima (izvanredna naturalizacija).⁶⁹ Stranac koji je podnio zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva redovnim putem mora ispunjavati zakonom određene pretpostavke da je punoljetna i poslovno sposobna osoba, da ima otpust iz stranog državljanstva ili da podnese dokaz da će dobiti otpust ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo, da živi u Republici Hrvatskoj s prijavljenim boravkom 8 godina neprekidno do podnošenja zahtjeva te da ima odobren status stranca na stalnom boravku, da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, hrvatsku kulturu i društveno uređenje, da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio dospelja javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za njegov primitak u hrvatsko državljanstvo.⁷⁰ Novelom Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011. godine pooštreni su uvjeti za stjecanje hrvatskog državljanstva strancima tako što je propisan uvjet da stranac mora živjeti u Republici Hrvatskoj i imati prijavljeni boravak u trajanju 8 godina neprekidno prije podnošenja zahtjeva, dok je prije ove izmjene bilo dovoljno da podnositelj zahtjeva ima prijavljen boravak najmanje 5 godina neprekidno na području Republike Hrvatske, a također je potreban pravni i faktični boravak stranca na području Republike Hrvatske za stjecanje hrvatskog državljanstva.⁷¹ Za strance koji podnose zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo provodi se temeljna sigurnosna provjera⁷² koju provodi nadležna sigurnosno-obavještajna agencija.⁷³ Temeljne sigurnosne provjere za strance i osobe koje se primaju u hrvatsko državljanstvo provode se na temelju upitnika, odnosno obrazaca propisanih posebnim zakonom i primjenom postupaka koji su propisani za sigurnosnu provjeru za pristup klasificiranim podacima I. ili II. stupnja.⁷⁴ Vidljivo je kako stranac mora proći opsežne provjere i kontrole nakon podnošenja zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo kako bi se utvrdila njegova podobnost da bude hrvatski državljanin s ciljem očuvanja sigurnosti Republike Hrvatske i njenog pravnog poretka.

Smatra se da je ispunjena pretpostavka otpusta iz stranog državljanstva ako je zahtjev podnijela osoba bez državljanstva ili osoba koja će prema propisima svoje zemlje izgubiti strano državljanstvo samim prirođenjem⁷⁵, a ako strana država ne dopušta otpust ili postavlja takve

⁶⁹ *Ibid*, str. 180.-181.

⁷⁰ Čl. 8. st. 1. t. 1.-5. ZHD-a

⁷¹ Staničić, F., *Važnije promjene u hrvatskom državljanstvu nakon Novele Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011.*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) vol.33, br. 2, str. 921.-922.

⁷² Zakon o sigurnosnim provjerama, Narodne novine, 85/08, 86/12, na snazi od 20.08.2008., čl. 13. (u daljnjem tekstu: ZSP)

⁷³ Čl. 6. ZSP-a

⁷⁴ Čl. 23. st. 3. ZSP-a

⁷⁵ Čl. 8. st. 2. ZHD-a

uvjete kojima se ne može udovoljiti, za stjecanje hrvatskog državljanstva u ovom slučaju će biti dovoljan izjava stranca da se odriče stranog državljanstva pod pretpostavkom stjecanja hrvatskog državljanstva.⁷⁶

U sudskoj praksi postoji mnoštvo slučajeva stjecanja hrvatskog državljanstva putem redovne naturalizacije, a većina zahtjeva podnosi se temeljem ove osnove. Tako je Upravni sud u Rijeci odbio tužbeni zahtjev tužitelja radi poništenja rješenja kojim mu je odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo njega i njegove maloljetne kćeri.⁷⁷ Naime, u odnosu na tužitelja postojale su dvije zapreke za primitak u hrvatsko državljanstvo: propustio je dostaviti otpust iz državljanstva Republike Srbije unutar dvogodišnjeg roka zajamčenja i evidentiran je kao počinitelj kaznenog djela teške tjelesne ozljede u Hrvatskoj za koje mu je izrečena uvjetna kazna s rokom kušnje od dvije godine i za koje mu nije nastupila rehabilitacija što je pokazatelj nepoštivanja pravnog poretka Republike Hrvatske.⁷⁸ Mišljenja sam da je pravomoćna presuda za počinjenje kaznenog djela sama po sebi dovoljan dokaz nepoštovanja pravnog poretka određene države, a u ovom slučaju još nije istekao rok kušnje. Također, ovdje nije riječ o tome da je Republika Srbija nije dopustila tužitelju otpust iz državljanstva, već je riječ o lagodnom ponašanju tužitelja jer nije na vrijeme podnio dokaz koji je bio dužan pribaviti. Sukladno tome, Upravni sud u Rijeci donio je ispravnu odluku.

Nadalje, interesantan je primjer odbijanja primitka u hrvatsko državljanstvo iz razloga neispunjenja pretpostavke podmirenja dospjelih javnih davanja. Visoki upravni sud Republike Hrvatske odbio je tužbu tuženika kojim osporava rješenje kojim mu je odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo iz razloga što je utvrđeno da tužitelj kao porezni obveznik kontinuirano izbjegava izvršavanje obveze plaćanja poreza koje je utvrdilo nadležno porezno tijelo.⁷⁹ Naime, porezno tijelo je utvrdilo kako tuženik ima matični broj obrta uz koji je vezan porezni dug većeg iznosa s osnova obavljanja obrtničke djelatnosti za vrijeme koje je porezni obveznik bio u nadležnosti Porezne uprave.⁸⁰ Nepodmireni dospjeli porezni dug predstavlja kršenje poštivanja pravnog poretka Republike Hrvatske jednako kao i počinjenje nekog drugog prekršajnog ili kaznenog djela, te je sud ispravno odlučio kako ova činjenica predstavlja smetnju za primitak u hrvatsko državljanstvo.

⁷⁶ Čl. 8. st. 3. ZHD-a

⁷⁷ Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-1399/2021-12 od 18.05.2022.

⁷⁸ *Ibid*

⁷⁹ Visoki upravni sud Republike Hrvatske, presuda Us-2027/2011-4 od 12.02.2014.

⁸⁰ *Ibid*

Prema noveli Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 1992. godine, strancu se može izdati zajamčenje primitka u hrvatsko državljanstvo s rokom važenja od dvije godine ako je podnio zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo, a u trenutku podnošenja tog zahtjeva nema otpust iz stranog državljanstva ili nema dokaz da će dobiti otpust ako bude primljen u hrvatsko državljanstvo, te ako udovoljava pretpostavkama za stjecanje državljanstva prirođenjem.⁸¹ Upravni sud u Zagrebu je odbio tužbu tužitelja protiv rješenja kojim mu je odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo, a prethodno je dobio dvogodišnje zajamčenje da će biti primljen u hrvatsko državljanstvo ako bude otpušten iz državljanstva Republike Makedonije ili ako dostavi dokaz da će biti otpušten iz državljanstva Republike Makedonije po primitku u hrvatsko državljanstvo.⁸² Unatoč danoj garanciji da će biti primljen u hrvatsko državljanstvo, tužitelj u roku od dvije godine nije dostavio rješenje o otpustu iz državljanstva Republike Makedonije, niti je dostavio dokaz da će biti otpušten po primitku u hrvatsko državljanstvo, te je nadležno tijelo odbilo zahtjev za primitak tužitelja u hrvatsko državljanstvo.⁸³ U ovom predmetu tužitelj je svojim propuštanjem doveo do toga da mu zahtjev bude odbijen unatoč tome što je dobio garanciju Republike Hrvatske, ali nije pravodobno poduzeo potrebne korake za ostvarenje svog zahtjeva.

3.4.2 Izvanredna ili počasna naturalizacija

Osim originalnog oblika redovne naturalizacije, razlikujemo i izvanrednu naturalizaciju koja predstavlja stjecanje hrvatskog državljanstva pod povoljnijim uvjetima od onih propisanih za redovnu naturalizaciju, za posebne kategorije osoba kojima Zakon o hrvatskom državljanstvu omogućava takvo stjecanje.⁸⁴ Stjecanje državljanstva po povoljnijim uvjetima u većini pravnih sustava omogućeno je bračnom drugu i djeci domaćeg državljanina, pripadnicima određene etničke skupine, osobama određenog obrazovanja ili osobama koje su već obavljale neku službu za državu primateljicu, najčešće vojnu službu, a pretpostavke za izvanrednu ili počasnu naturalizaciju u pravilu se ne propisuju unaprijed, već se samo određuje kome i radi kojih počasnih zasluga bi se moglo dodijeliti državljanstvo.⁸⁵ Vidimo da institut počasne ili izvanredne naturalizacije izražava volju države da dodijeli državljanstvo kao svojevrsnu

⁸¹ Čl. 8.a. st. 3.-4. ZHD-a

⁸² Upravni sud u Zagrebu, presuda Us-8003/2001-4 od 12.10.2005.

⁸³ *Ibid*

⁸⁴ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 181.

⁸⁵ Kosnica *et al.*, *op. cit.* u bilj. 35, str. 95.

nagradu određenoj osobi koja ima posebno značenje za državu primateljicu radi svojih djela ili službe koju je obavila za državu. Također, ovaj oblik naturalizacije omogućuje osobi koja je u braku s domaćim državljaninom da stekne državljanstvo lakšim putem kako bi im se omogućio zajednički život i spajanje obitelji. Stranac koji je stekao državljanstvo postupkom izvanredne naturalizacije ima pravo zadržati svoje dotadašnje državljanstvo i nastaviti živjeti u inozemstvu.⁸⁶ Osoba koja je rođena na području Republike Hrvatske, živi na tom području i ima odobren stalni boravak može steći hrvatsko državljanstvo prirođenjem ako se iz ponašanja te osobe može zaključiti da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirila dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak te osobe u hrvatsko državljanstvo.⁸⁷

U prošlosti je bračni status bračnih drugova, posebice žene, imao veliku ulogu kod određivanja državljanškog statusa supruge polazeći od jedinstva državljanškog statusa bračnih drugova čime je žena udajom automatski stjecala državljanstvo muža, a zakonita djeca stjecala su državljanstvo oca te je svaka promjena državljanstva oca automatski obuhvaćala i promjenu državljanstva žene i djece.⁸⁸ Razvojem demokratskih shvaćanja i prava žena, dolazi do izražaja neovisnost državljanstva žene o državljanstvu muža i njeno pravo odlučivanja o pitanjima državljanstva nakon udaje.⁸⁹ U hrvatskom pravnom sustavu, hrvatsko državljanstvo prirođenjem može steći stranac koji je u braku s hrvatskim državljaninom, živi na području Republike Hrvatske te ima odobren status stranca na stalnom boravku ako se iz ponašanja te osobe može zaključiti da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirila dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak te osobe u hrvatsko državljanstvo.⁹⁰ Interesantan je primjer iz sudske prakse Upravnog suda u Zagrebu koji je odbio tužbu tužiteljice protiv rješenja kojim joj je odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo na temelju bračnog statusa.⁹¹ Temeljem činjeničnog stanja, tužiteljica je došla u Republiku Hrvatsku kao izbjeglica iz Republike Bosne i Hercegovine i udovica hrvatskog državljanina koji je preminuo godinu dana prije nego je tužiteljica podnijela zahtjev za privilegirano stjecanje hrvatskog državljanstva, te u trenutku podnošenja zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva više nije bila u braku sa hrvatskim državljaninom, a niti je imala status trajno

⁸⁶ *Ibid*

⁸⁷ Čl. 9. ZHD-a

⁸⁸ Borković, I., *op.cit.* u bilj. 11., str. 173.-174.

⁸⁹ *Ibid*, str. 174.

⁹⁰ Čl. 10. ZHD-a

⁹¹ Upravni sud u Zagrebu, presuda Us-3446/1999-4 od 11.10.2001.

nastanjenog stranca.⁹² Nadležno tijelo, a kasnije i upravni sud donijeli su ispravnu odluku odbivši zahtjev tužiteljice polazeći od činjenice da brak tužiteljice sa hrvatskim državljaninom više ne postoji u trenutku podnošenja zahtjeva s obzirom da je suprug ranije preminuo te nije moguće zahtijevati primitak u državljanstvo na osnovu braka koji više ne egzistira.

S obzirom da djeca u pravilu stječu državljanstvo svojih roditelja, maloljetno dijete prirođenjem stječe hrvatsko državljanstvo ako oba roditelja na takav način stječu hrvatsko državljanstvo, ako prirođenjem državljanstvo stječe samo jedan roditelj, a dijete živi u Republici Hrvatskoj i ima odobren stalni boravak, ako jedan od roditelja prirođenjem stječe državljanstvo kao iseljenik ili pripadnik hrvatskog naroda, odnosno ako dijete živi u inozemstvu i prirođenjem stječe državljanstvo samo jedan od roditelja, a drugi roditelj je apatrid ili nepoznatog državljanstva.⁹³ Upravni sud u Rijeci je odbio tužbeni zahtjev tužitelja, državljanina Republike Kosovo, kojim on traži poništenje rješenja nadležnog tijela kojim mu je odbijen zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo maloljetnog djeteta.⁹⁴ Zahtjev je odbijen temeljem činjenice da tužitelji ne žive u Republici Hrvatskoj što tužitelj demantira i tvrdi da se nakon kratkotrajnog napuštanja Hrvatske nije mogao vratiti zbog epidemije bolesti COVID-19, a operativna provjera je učinjena upravo u tom periodu, a provjerom je ustanovljeno da se tužitelji školuju na Kosovu te da su napustili područje Republike Hrvatske znatno prije proglašenja epidemije.⁹⁵ Sud je donio ispravnu odluku s obzirom da iz činjeničnog stanja proizlazi da djeca ne žive u Republici Hrvatskoj ako se redovito školuju u drugoj državi, a činjenica da dijete živi u Republici Hrvatskoj je jedna od kumulativnih pretpostavki za stjecanje državljanstva po ovoj odredbi koja podrazumijeva vezu malodobnog djeteta s Republikom Hrvatskom putem stvarnog života u njoj.⁹⁶ U navedenim slučajevima, zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva za maloljetno dijete podnosi jedan od roditelja uz pisanu suglasnost drugog roditelja ili skrbnik djeteta, a iznimno zahtjev može podnijeti samo jedan od roditelja u slučaju smrti drugog roditelja, lišenja poslovne sposobnosti drugog roditelja u dijelu koji se odnosi na odlučivanje o statusnim pitanjima djeteta, ako je drugom roditelju nepoznato boravište uz prethodnu suglasnost nadležnog centra za socijalnu skrb te temeljem sudske odluke kojom jedan roditelj samostalno ostvaruje roditeljsku skrb.⁹⁷

⁹² *Ibid*

⁹³ Čl. 13. st. 1. t. 1.-4. ZHD-a

⁹⁴ Upravni sud u Rijeci, presuda 2 UsI-1100/2020-8 od 10.02.2021.

⁹⁵ *Ibid*

⁹⁶ *Ibid*

⁹⁷ Čl. 13. st. 2. - 4. ZHD-a

Budući da je jedno od obilježja izvanredne naturalizacije odluka države da dodijeli državljanstvo strancu temeljem neke zasluge, hrvatsko državljanstvo prirođenjem može steći stranac čije bi primanje u državljanstvo predstavljalo interes za Republiku Hrvatsku ako se iz njegovog ponašanja može zaključiti da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirio dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak te osobe u hrvatsko državljanstvo.⁹⁸ Također, pod ovim uvjetima i na ovaj način, hrvatsko državljanstvo može steći i njegov bračni drug ako godinu dana živi u Republici Hrvatskoj s odobrenim boravkom.⁹⁹ Da bi stranac mogao steći hrvatsko državljanstvo na ovaj način, nadležno ministarstvo ili središnji državni ured daje obrazloženo mišljenje iz kojeg nedvojbeno proizlazi postojanje interesa Republike Hrvatske za primitak tog stranca u hrvatsko državljanstvo, a mišljenje se daje na zahtjev Ministarstva unutarnjih poslova.¹⁰⁰ Tako je Upravni sud u Rijeci odbio tužbeni zahtjev radi poništenja rješenja kojim je tužitelju odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo po osnovi privilegirane naturalizacije radi obavljanja turističke djelatnosti.¹⁰¹ Naime, tužitelj je podnio zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo s obzirom da više od pet godina živi u Republici Hrvatskoj i ostvaruje važne turističke projekte kroz tvrtku koju vodi zajedno sa suprugom, izjavio je da razvijaju uspješan turističko informativni portal putem kojeg promoviraju hrvatski turizam i naveo je da mu je odobren privremeni boravak u Hrvatskoj u svrhu rada, te je nadležno ministarstvo provjerom utvrdilo da ne raspolaže informacijama i dokazima koji nedvojbeno ukazuju na postojanje interesa za Republiku Hrvatsku, već osobnog interesa podnositelja zahtjeva budući da je zatraženo očitovanje Hrvatske turističke zajednice koja je odgovorila kako nije poslovno surađivala sa tužiteljem.¹⁰² Također, sud je iznio stajalište da je ovaj oblik naturalizacije najpovlašteniji način stjecanja hrvatskog državljanstva koji se treba samo iznimno primjenjivati te da status hrvatskog državljanina nije nužan za poslovanje stranca u Republici Hrvatskoj.¹⁰³ Mišljenja sam da se u ovom predmetu ne radi isključivo o osobnom interesu podnositelja zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva i da činjenica da tužitelj nije surađivao sa Hrvatskom turističkom zajednicom ne bi trebala biti odlučujuća za odluku, te da je nadležno ministarstvo trebalo uzeti u obzir sve relevantne okolnosti slučaja uključujući duljinu boravka tužitelja u Republici Hrvatskoj, odobren privremeni boravak te gospodarsku važnost tužiteljeve djelatnosti za Republiku Hrvatsku. S druge strane, slažem se

⁹⁸ Čl. 12. st. 1. ZHD-a

⁹⁹ Čl. 12. st. 2. ZHD-a

¹⁰⁰ Čl. 12. st. 3. ZHD-a

¹⁰¹ Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-2113/2023-15 od 16.01.2024.

¹⁰² *Ibid*

¹⁰³ *Ibid*

sa stajalištem suda da djelatnost stranca uz reguliran privremeni boravak nije nužno vezana za državljanski status kako bi ta osoba i dalje mogla neometano obavljati svoju djelatnost.

Prirođenjem pod povoljnijim uvjetima hrvatsko državljanstvo može steći iseljenik, njegov bračni drug te njegovi potomci ako se iz njihovog ponašanja može zaključiti da poštuju pravni poredak Republike Hrvatske, da su podmirili dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za njihov primitak u hrvatsko državljanstvo.¹⁰⁴ Pod pojmom iseljenika podrazumijeva se osoba koja se prije 8. listopada 1991. godine iselila iz Republike Hrvatske s namjerom da trajno živi u inozemstvu, odnosno pripadnik hrvatskog naroda koji se iselio s prostora u sastavu bivših država, u kojima se nalazilo i područje Republike Hrvatske, u vrijeme iseljenja.¹⁰⁵ Iseljenikom se ne smatra osoba koja se iselila na temelju međunarodnog ugovora ili se odrekla hrvatskog državljanstva, osoba koja je promijenila prebivalište u drugu državu u sastavu SFRJ te osoba koja se iselila, a nije imala hrvatsko republičko državljanstvo ili zavičajnost na području Republike Hrvatske.¹⁰⁶

Hrvati izvan Republike Hrvatske uključuju pripadnike hrvatske manjine u europskim državama (hrvatska manjina), Hrvate iseljenike u prekomorskim i europskim državama te njihove potomke (dijaspora), kao i Hrvate u Bosni i Hercegovini.¹⁰⁷ Status Hrvata bez hrvatskog državljanstva mogu dobiti Hrvati izvan Republike Hrvatske koji su bez hrvatskog državljanstva, supružnici koji nemaju hrvatsko podrijetlo, njihova djeca te prijatelji hrvatskog naroda koji njeguju hrvatski identitet i promiču hrvatsko kulturno zajedništvo,¹⁰⁸ a priznavanje ovog statusa ne presumira pripadnost hrvatskom narodu u postupku primitka u hrvatsko državljanstvo.¹⁰⁹

Također, privilegiranom naturalizacijom hrvatsko državljanstvo može steći pripadnik hrvatskog naroda koji nema prebivalište u Republici Hrvatskoj ako se iz ponašanja te osobe može zaključiti da poštuje pravni poredak Republike Hrvatske, da je podmirila dospjela javna davanja te da ne postoje sigurnosne zapreke za primitak te osobe u hrvatsko državljanstvo.¹¹⁰ Da bi se utvrdila pripadnost hrvatskom narodu, potrebno je ranije deklariranje te pripadnosti u pravnom prometu, navođenje u javnim ispravama, zaštita prava i promicanje interesa hrvatskoga naroda

¹⁰⁴ Čl. 11. st. 1. i 2. ZHD-a

¹⁰⁵ Čl. 11. st. 3. i 4. ZHD-a

¹⁰⁶ Čl. 11. st. 5. ZHD-a

¹⁰⁷ Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, Narodne novine, 124/2011, 16/2012, na snazi od 12.11.2011. (u daljnje tekstu: ZORHRH), čl. 3.

¹⁰⁸ Čl. 37. st. 1. ZORHRH-a

¹⁰⁹ Čl. 37. st. 2. ZORHRH-a

¹¹⁰ Čl. 16. st. 1. ZHD-a

te aktivno sudjelovanje u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu.¹¹¹ Novelom Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011. godine propisan je način utvrđivanja pripadnosti hrvatskom narodu koja do tada nije bila propisana te je bila ustaljena praksa da se pripadnost hrvatskom narodu dokazuje na temelju isprava što je često bio jedini način dokazivanja, te su upravna tijela i sudovi odbijali zahtjeve za stjecanje hrvatskog državljanstva ukoliko podnositelj nije mogao predložiti ispravu iz koje je vidljivo da je pripadnik hrvatskog naroda.¹¹² Osoba čijim je roditeljima nesporno utvrđena pripadnost hrvatskom narodu nije dužna podnijeti dokaze o svojoj pripadnosti.¹¹³

Slijedom toga, Upravni sud u Zagrebu odbio je tužbeni zahtjev za poništenje rješenja nadležnog tijela kojim je tužitelju odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo, a na osnovu ocjene svih javnih i privatnih isprava koje je tužitelj predložio, Sud je izrazio mišljenje da se opredijeljenost hrvatskom narodu mora kontinuirano izražavati u svim pruženim prilikama, a isprave koje je tužitelj pribavio upućuju da su pribavljene isključivo u svrhu stjecanja hrvatskog državljanstva obzirom da se odnose na razdoblje neposredno prije podnošenja zahtjeva, te da iz dostavljenih isprava mora biti vidljivo da je tužitelj aktivno iskazivao hrvatsku pripadnost kroz duži vremenski period čime bi pokazao svoju ustrajnost u iskazivanju pripadnosti hrvatskom narodu, što nije slučaj kod tužitelja.¹¹⁴ Slažem se sa odlukom Suda da je tužitelj nije kontinuirano izražavao pripadnost hrvatskom narodu time što je pribavio potrebne isprave prije podnošenja zahtjeva za stjecanje hrvatskog državljanstva što upućuje na zaključak da su navedene isprave pribavljene isključivo sa ciljem ostvarenja interesa, a ne izražavanja pripadnosti. Također, Sud je u istoj presudici izrazio stajalište da se pod pojmom „aktivno sudjelovanje“ ne treba podrazumijevati bilo kakvo sudjelovanje u udruzi (npr. plesanje u folkloru udruge i odlazak na nastupe), već pokretački, organizacijski ili voditeljski angažman u hrvatskoj udruzi u inozemstvu iz kojeg se može utvrditi promicanje hrvatske kulture, tradicije i jezika.¹¹⁵ Sukladno tome, Sud je zaključio da tužitelj samim članstvom u Udruzi „Demokratski savez Hrvata u V.“ i dostavljenom potvrdom o članstvu u ovoj udruzi nije učinio vjerojatnim promicanje hrvatske kulture u inozemstvu kao pripadnik hrvatskog naroda.¹¹⁶ Djelomično se slažem sa izraženim stajalištem Suda i smatram da treba uzeti u obzir bilo kakvo djelovanje u nekoj hrvatskoj udruzi u inozemstvu, uključujući i članstvo u udruzi ili odlaske na nastupe, jer osoba koja čini takve

¹¹¹ Čl. 16. st. 2. ZHD-a

¹¹² Staničić, F., *op. cit.* (bilj. 71), str. 928.-929.

¹¹³ Čl. 16. st. 3. ZHD-a

¹¹⁴ Upravni sud u Zagrebu, presuda Us I-3683/21-7 od 17.03.2023.

¹¹⁵ *Ibid*

¹¹⁶ *Ibid*

radnje time izražava svoju volju za upoznavanjem hrvatske kulture i tradicije što samo po sebi čini jedan korak prema osjećaju pripadnosti hrvatskom narodu. Takvo djelovanje samo po sebi ne može biti dovoljno kao osnova za stjecanje državljanstva, ali smatram da nadležno tijelo treba uzeti u obzir ovu činjenicu prilikom odlučivanja o pojedinom zahtjevu uzimajući u obzir i druge relevantne činjenice i okolnosti.

Nadalje, Upravni sud u Rijeci je poništio rješenje kojim je tužitelju, državljaninu Republike Slovenije, odbijen primitak u hrvatsko državljanstvo i naložio tuženiku da odluči o zahtjevu tužitelja polazeći od toga da je tužitelju utvrđena pripadnost hrvatskom narodu.¹¹⁷ Naime, Sud je nakon izvođenja dokaza iznio stajalište da potvrda tužitelja o sudjelovanju u radu Hrvatskog društva Ljubljana predstavlja relevantno dokazno sredstvo da je tužitelj aktivno sudjelovao u hrvatskim kulturnim, znanstvenim i sportskim udrugama u inozemstvu promičući time prava i interese hrvatskog naroda, te da tužitelj ne ispunjava pretpostavke za primitak u državljanstvo temeljem izvanbračne zajednice s hrvatskom državljanicom.¹¹⁸ Vidimo da je Sud u ovom predmetu odlučio u korist tužitelja i utvrdio je tužiteljevu pripadnost hrvatskom narodu obzirom da je tužitelj ozbiljnije sudjelovao u radu hrvatske udruge u inozemstvu, odnosno nije bio samo član udruge i obavljao pomoćne poslove, već je promicao interese hrvatskog naroda aktivnijim radom u udruzi. Obzirom da je pripadnost hrvatskom narodu subjektivan pojam koji svaki pojedinac tumači u skladu sa svojim osobnim poimanjem pripadanja, nadležno tijelo treba pažljivo razmotriti sve činjenice i okolnosti takve izjave pojedinca prilikom odlučivanja u svakom pojedinom slučaju.

3.5 Stjecanje hrvatskog državljanstva po međunarodnom ugovoru

Osim izloženih načina stjecanja, hrvatsko državljanstvo također se stječe temeljem bilateralnih i multilateralnih međunarodnih ugovora.¹¹⁹ Takvi međunarodni ugovori najčešće se sklapaju prilikom promjene državnog teritorija, no nisu rijetki niti slučajevi sklapanja takvih međunarodnih ugovora bez promjene državnog teritorija.¹²⁰ Međunarodnim ugovorima uređuju se uvjeti i postupak stjecanja državljanstva, a najčešći slučaj stjecanja državljanstva ovim putem je opcijom, odnosno samim očitovanjem svoje volje pri čemu, u pravilu, nije potrebno

¹¹⁷ Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-1176/2021-6 od 12.01.2021.

¹¹⁸ *Ibid*

¹¹⁹ Čl. 3. ZHD-a

¹²⁰ Kosnica *et.al.*, *op.cit.* u bilj. 35, str. 96.

donošenje pojedinačnog akta od strane državnog tijela, no ako se akt i donosi, po pravnoj prirodi je isključivo deklaratorne naravi.¹²¹ Opcija može biti prešutna, kada se iz određenih konkludentnih radnji može zaključiti da je optirao za državljanstvo određene države (npr. preseljenjem na teritorij države čije državljanstvo želi steći) ili kvalificirana, kada nije dovoljna samo izjava volje optanta, nego se za stjecanje državljanstva traži i određena njegova radnja (npr. da se iseli u državu čije državljanstvo želi steći).¹²²

4 UVJETI I POSTUPAK STJECANJA HRVATSKOG DRŽAVLJANSTVA

4.1 Postupak stjecanja hrvatskog državljanstva

Postupak stjecanja hrvatskog državljanstva razlikuje se ovisno o načinu na koji se državljanstvo stječe. Tako Zakon o hrvatskom državljanstvu određuje da se osoba koja hrvatsko državljanstvo stječe podrijetlom ili rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske odmah upisuje u evidenciju o državljanstvu prilikom upisa u maticu rođenih, odnosno hrvatsko državljanstvo podrijetlom ili rođenjem na području Republike Hrvatske stječe se trenutkom rođenja, a zahtjev za upis u evidenciju hrvatskih državljana može se također podnijeti i putem diplomatske misije ili konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu.¹²³ Poslove stjecanja hrvatskog državljanstva na ova dva načina obavlja nadležno upravno tijelo županije odnosno Grada Zagreba u čijem je djelokrugu obavljanje poslova državne uprave koji se odnose na stjecanje hrvatskog državljanstva.¹²⁴

Hrvatsko državljanstvo stječe se prirođenjem na temelju zahtjeva podnositelja koji se osobno podnosi u policijskoj upravi, odnosno policijskoj postaji, prema mjestu odobrenog stalnog ili privremenog boravka¹²⁵, a može se podnijeti i putem diplomatske misije ili konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu.¹²⁶ Zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem može podnijeti i zakonski zastupnik ili ovlaštenu opunomoćenik osobe sa invaliditetom.¹²⁷ Ovom odredbom nije jasno definiran pojam invaliditeta, odnosno nije određen stupanj invaliditeta koji bi podnositelj trebao imati kako bi bio oslobođen obveze osobne predaje

¹²¹ *Ibid*

¹²² *Ibid*

¹²³ Čl. 24. st. 1. ZHD-a

¹²⁴ Čl. 24. st. 2. ZHD-a

¹²⁵ Čl. 24. st. 3. ZHD-a

¹²⁶ Čl. 24. st. 5. ZHD-a

¹²⁷ Čl. 24. st. 4. ZHD-a

zahtjeva s obzirom da je osobno podnošenje zahtjeva iznimno važno u postupku naturalizacije, a službena osoba može zahtijevati osobnu nazočnost stranke kada je to nužno za utvrđivanje činjenica i okolnosti u postupku.¹²⁸ Hrvatsko državljanstvo prirođenjem se stječe danom uručjenja rješenja o primitku u hrvatsko državljanstvo.¹²⁹

Poslove u vezi stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem i temeljem međunarodnih ugovora obavlja Ministarstvo unutarnjih poslova koje će odbiti zahtjev ako nisu ispunjene pretpostavke, osim ako zakonom nije drugačije propisano.¹³⁰ Također, Ministarstvo unutarnjih poslova može odbiti zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva iako su ispunjene pretpostavke, ako ocijeni da postoje razlozi od interesa za Republiku Hrvatsku zbog kojih se zahtjev treba odbiti.¹³¹ S obzirom da je dužnost javnopravnih tijela da štite načelo vladavine prava u postupku, odluka kojom se odbija podnositeljev zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva mora biti dobro obrazložena, što podnositelju omogućuje pravo na podnošenje pravnog lijeka višoj instanci.¹³²

Važno je naglasiti da Ministarstvo unutarnjih poslova donosi rješenje temeljeno na slobodnoj diskrecijskoj ocjeni nad kojim se provodi drugačiji sudski nadzor nego što se provodi nad aktima temeljenima na kategoričkoj pravnoj normi tako da suci u načelu mogu odlučivati samo o zakonitosti odluke te da li je ona u skladu sa svrhom radi koje takva ovlast postoji.¹³³

4.2 Provjera znanja hrvatskog jezika i poznavanja hrvatske kulture

Stranac može steći hrvatsko državljanstvo prirođenjem ako je podnio zahtjev za primanje u hrvatsko državljanstvo i ako, pored drugih zakonom propisanih pretpostavki, udovoljava pretpostavci da poznaje hrvatski jezik i latinično pismo, te hrvatsku kulturu i društveno uređenje.¹³⁴ Ispunjenje ove pretpostavke utvrđuje se provjerom poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, kulture i društvenog uređenja, a izuzete su osobe starije od 60 godina koje ne moraju ispunjavati ovu pretpostavku da bi mogle steći državljanstvo prirođenjem.¹³⁵ Ne slažem

¹²⁸ Staničić, F., *op. cit.* (bilj. 71), str. 932.

¹²⁹ Čl. 24a. st. 2. ZHD-a

¹³⁰ Čl. 25. i čl. 26. st. 1. ZHD-a

¹³¹ Čl. 26. st. 2. ZHD-a

¹³² Kosnica *et.al.*, *op.cit.* u bilj. 35, str. 182.

¹³³ Kosnica *et.al.*, *op.cit.* u bilj. 35, str. 187. – 192.

¹³⁴ Čl. 8. st. 1. t 4. ZHD-a

¹³⁵ Čl. 8a. st. 1. i 2. ZHD-a

se s ovom odlukom zakonodavca jer smatram da osobe koje žele steći hrvatsko državljanstvo prirođenjem trebaju poznavati barem osnove hrvatskog jezika radi mogućnosti osnovne komunikacije u društvu te radi lakšeg snalaženja u svakodnevnim situacijama bez obzira na starosnu dob. Smatram da te osobe nisu dužne poznavati jezik i kulturu kao mlađi podnositelji zahtjeva, ali sam mišljenja da trebaju poznavati barem osnove hrvatskog jezika i latiničnog pisma.

Poznavanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma može se dokazivati potvrdom o položenom ispitu iz hrvatskog jezika i latiničnog pisma na sveučilištima, odnosno potvrdom srednjoškolskih ustanova ili Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja, svjedodžbom o završenom osnovnom ili srednjem obrazovanju, odnosno diplomom o završenom visokom obrazovanju u Republici Hrvatskoj te svjedodžbom o završenom tečaju najmanje B1 stupnja znanja hrvatskog jezika.¹³⁶

Poznavanje hrvatske kulture i društvenog uređenja dokazuje se popunjavanjem upitnika koji se sastoji od 15 pitanja iz područja društvenog uređenja, povijesti, kulture, običaja, umjetnosti, književnosti, sporta, gospodarstva, turizma i geografskog položaja Republike Hrvatske.¹³⁷ Ovaj upitnik određen je nasumičnim odabirom službene osobe između 110 pitanja sadržanih u Pravilniku, kojeg popunjava samostalno podnositelj zahtjeva pred službenikom policijske uprave ili policijske postaje u trajanju 60 minuta, a popunjava se na način da se na postavljano pitanje zaokruži samo jedan odgovor ili se pitanje dopuni traženim odgovorom.¹³⁸ Službena osoba odmah ocjenjuje upitnik te obavještava podnositelja da li je dokazao poznavanje hrvatske kulture i društvenog uređenja, a stranac je dokazao svoje poznavanje hrvatske kulture i društvenog uređenja ako je točno odgovorio na najmanje 10 pitanja iz upitnika.¹³⁹

U ispitu se uglavnom postavljaju četiri pitanja vezana za Ustav, državno uređenje i ustroj tijela državne vlasti, tri se pitanja odnose na hrvatsku povijest, a sljedećih šest pitanja odnosi se na zemljopisni položaj Hrvatske, umjetnost i književnost, pa bi tako podnositelj trebao znati npr. kada se slavi Dan antifašističke borbe, kako se zvala vojna akcija Hrvatske vojske 1993. godine,

¹³⁶ Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva, Narodne novine, 6/2021, na snazi od 30.01.2021., čl. 2.

¹³⁷ *Ibid.*, čl. 5. i čl. 6. st. 1.

¹³⁸ *Ibid.*, čl. 6. st. 2. i st. 3.

¹³⁹ *Ibid.*, čl. 6. st. 4. i st. 5.

kako se zove prva opera Vatroslava Lisinskog, tko je režirao film „Tko pjeva, zlo ne misli“, koja je najduža hrvatska rijeka i slično.¹⁴⁰

Vidimo kako stranac koji podnosi zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva prirođenjem mora prvo dokazati svoje znanje hrvatskog jezika i latiničnog pisma da bi mogao pristupiti upitniku o poznavanju hrvatske kulture i društvenog uređenja koji mora riješiti visokim postotkom točnih odgovora kako bi zadovoljio ovaj uvjet. Ovaj složeni postupak provjere hrvatskog jezika i kulture omogućuje da hrvatsko državljanstvo dobiju osobe koje poznaju hrvatski jezik i pismo potrebno za samostalnu komunikaciju te kako bi postale konkurentne na tržištu rada.

4.3 Davanje svečane prisege

Osoba koja stječe hrvatsko državljanstvo prirođenjem daje svečanu prisegu koja glasi: „Prisežem svojom čašću da ću se kao hrvatski državljanin/državljanica pridržavati Ustava i zakona te poštivati pravni poredak, kulturu i običaje u Republici Hrvatskoj.“, a ministar unutarnjih poslova pravilnikom propisuje način i postupak davanja svečane prisege.¹⁴¹

Pravilnikom je propisano da svečanu prisegu daje punoljetna osoba koja stječe hrvatsko državljanstvo prirođenjem.¹⁴² Svečanost davanja prisege organizira se prigodom blagdana i spomendana Republike Hrvatske, najmanje jednom godišnje, u prostoru s istaknutim grbom i zastavom kao simbolima Republike Hrvatske.¹⁴³ Iznimno, svečana prisega može se dati prilikom preuzimanja rješenja o primitku u hrvatsko državljanstvo, kod nadležnog tijela u Republici Hrvatskoj ili u inozemstvu, ako za to postoje opravdani razlozi poput visoke životne dobi ili zdravstvenog stanja podnositelja, velike udaljenosti između mjesta stanovanja i mjesta davanja svečane prisege i slično.¹⁴⁴

Osoba kojoj se uručuje rješenje o primitku u hrvatsko državljanstvo u Republici Hrvatskoj daje svečanu prisegu u policijskoj upravi ili postaji, a svečanost davanja prisege državni dužnosnik

¹⁴⁰ <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ovo-je-100-pitanja-za-domovnicu-zelite-hrvatsko-drzavljanstvo-morate-znati-lijepu-nasu-ali-i-sto-radi-miso-kovac-1359435> ,od 19. rujna 2024.

¹⁴¹ Čl. 24b. st. 1.-3. ZHD-a

¹⁴² Pravilnik o načinu i postupku davanja svečane prisege, Narodne novine, 108/2021., na snazi od 14.10.2021., čl. 1.

¹⁴³ *Ibid.*, čl. 2. st. 1. i st. 2.

¹⁴⁴ *Ibid.*, čl. 2. st. 4.

ili službenik Ministarstva unutarnjih poslova na način da se na početku svečanosti izvodi himna Republike Hrvatske, zatim voditelj svečanosti upozna je osobu sa značenjem sticanja hrvatskog državljanstva te pravima i dužnostima hrvatskog državljanina da bi potom podnositelj zahtjeva za primitak u hrvatsko državljanstvo osobno izgovorio i potpisao tekst prisege koji naposljetku ovjerava voditelj svečanosti.¹⁴⁵

Osoba kojoj se rješenje o primitku u hrvatsko državljanstvo uručuje u inozemstvu daje svečanu prisegu u diplomatskoj misiji ili konzularnom uredu Republike Hrvatske, a svečanost vodi šef diplomatske misije ili konzularnog ureda na hrvatskom jeziku.¹⁴⁶

4.4 Evidencija hrvatskih državljana

O hrvatskom državljanstvu vodi se jedinstvena evidencija u elektroničkom obliku koju vodi matični ured.¹⁴⁷ U evidenciju se upisuju: redni broj; osobno ime; spol; datum, mjesto i država rođenja; matični broj građanina; osobni identifikacijski broj; osobno ime roditelja; osnova upisa; datum upisa; osnova brisanja; datum brisanja i bilješke.¹⁴⁸ Osobe koje su rođene u Republici Hrvatskoj upisuju se u evidenciju o državljanstvu koju vodi matični ured prema mjestu rođenja te osobe, a osobe koje su rođene izvan Republike Hrvatske upisuju se u evidenciju o državljanstvu koju vodi matični ured prema mjestu prebivališta u Republici Hrvatskoj osobe koja podnosi zahtjev za stjecanje hrvatskog državljanstva.¹⁴⁹

Osobe koje nemaju prebivalište u Republici Hrvatskoj, a stječu hrvatsko državljanstvo sukladno Zakonu o hrvatskom državljanstvu, upisuju se u središnju evidenciju koju vodi tijelo nadležno za poslove opće uprave u Gradu Zagrebu.¹⁵⁰

Hrvatsko državljanstvo dokazuje se važećom osobnom iskaznicom, vojnom iskaznicom ili putovnicom, a ako hrvatski državljanin nema niti jednu od ovih isprava, hrvatsko državljanstvo dokazuje domovnicom koju izdaje matični ured na temelju evidencije o državljanstvu.¹⁵¹

¹⁴⁵ *Ibid*, čl. 3. st. 1.- 6.

¹⁴⁶ *Ibid*, čl. 4. st. 1. – 3.

¹⁴⁷ Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o državljanstvu, obrascu i cijeni obrasca domovnice, Narodne novine, 113/2016., 9/2017., na snazi od 15.12.2016., čl. 2. i čl. 4.

¹⁴⁸ *Ibid*, čl. 5.

¹⁴⁹ Čl. 27. st. 3. i 4. ZHD-a

¹⁵⁰ Čl. 27. st. 5. i 6. ZHD-a

¹⁵¹ Čl. 29. st. 1. i 2. ZHD-a

Domovnica je javna isprava koja se izdaje na propisanom obrascu veličine 21 x 29.5 cm¹⁵², a obrazac domovnice građani ne plaćaju.¹⁵³

5 ZAKLJUČAK

Pravni institut državljanstva predstavlja pravnu vezu države i pojedinca koja stvara prava i obveze. U hrvatskom pravnom sustavu pitanje državljanškog statusa uređeno je Zakonom o hrvatskom državljanstvu koji je na snazi od 8. listopada 1991. godine do danas. Odredbama zakona propisane su pretpostavke i načini stjecanja hrvatskog državljanstva koje se u Republici Hrvatskoj stječe podrijetlom, rođenjem na teritoriju Republike Hrvatske, prirođenjem te temeljem međunarodnih ugovora. Najčešći način stjecanja hrvatskog državljanstva je podrijetlom pri čemu su oba djetetova roditelja hrvatski državljani i većina hrvatskog stanovništva stekla je hrvatsko državljanstvo na ovaj način. Stranci koji su podnijeli zahtjev za primitak u hrvatsko državljanstvo prolaze proceduru dokazivanja svog poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, te rješavaju upitnik o poznavanju hrvatske kulture i društvenog uređenja. O zahtjevu za primitak stranca u hrvatsko državljanstvo odlučuje Ministarstvo unutarnjih poslova diskrecijskom ocjenom na temelju prethodne sigurnosne provjere stranca, a negativan odgovor mora biti obrazložen. Matični ured vodi evidenciju hrvatskih državljana u koju se upisuju sve osobe koje su stekle hrvatsko državljanstvo sukladno odredbama Zakona o hrvatskom državljanstvu. Hrvatsko državljanstvo dokazuje se javnim ispravama: osobnom iskaznicom, vojnom iskaznicom, putovnicom i domovnicom.

¹⁵² Pravilnik.. *op. cit.* u bilj. 144., čl. 20. st. 1.

¹⁵³ *Ibid*, čl. 21.

Literatura

Knjige:

1. Borković, Ivo, *Upravno pravo*, Zagreb, Narodne novine, 2002.
2. Kosnica, Ivan; Staničić, Frane; urednici; *Državljanstvo u Hrvatskoj – razvoj i izazovi suvremenog uređenja*, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2003.

Članci:

1. Kosnica, Ivan, *Državljanstvo i Opći građanski zakonik u Kraljevini Hrvatskoj i Slavoniji od 1853. do 1879.*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 63, 2013., str. 1143.-1164.
2. Kosnica, Ivan, *Primjena mirovnih ugovora sklopljenih s Austrijom i Mađarskom u pravnom poretku Kraljevine SHS: odredbe o državljanstvu*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 56, 2/2019., str. 469.-483.
3. Kosnica, Ivan, *Utvrđivanje državljanstva u Hrvatskoj i Slavoniji 1849.-1880.*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 3/2014., str. 667.-713.
4. Staničić, Frane, *Važnije promjene u hrvatskom državljanском pravu nakon Novele Zakona o hrvatskom državljanstvu iz 2011.*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (1991) vol. 33, br. 2, 917.-938.

Pravni izvori:

1. Pravilnik o načinu i postupku davanja svečane prisege, Narodne novine, 108/2021., na snazi od 14.10.2021.
2. Pravilnik o načinu provjere poznavanja hrvatskog jezika i latiničnog pisma, hrvatske kulture i društvenog uređenja u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva, Narodne novine, 6/2021, na snazi od 30.01.2021.
3. Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja evidencije o državljanstvu, obrascu i cijeni obrasca domovnice, Narodne novine, 113/2016., 9/2017., na snazi od 15.12.2016.

4. Zakon o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, 53/91, 70/91, 28/92, 113/93, 4/94, 130/11, 110/15, 102/19, 138/21, na snazi od 01.01.2022.
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu, Narodne novine, 102/2019-2050, na snazi od 01.01.2020.
6. Zakon o odnosima Republike Hrvatske s Hrvatima izvan Republike Hrvatske, Narodne novine, 124/2011, 16/2012, na snazi od 12.11.2011.
7. Zakon o sigurnosnim provjerama, Narodne novine, 85/08, 86/12, na snazi od 20.08.2008.,
8. Zakon o strancima, Narodne novine, 133/20, 114/22, 151/22, na snazi od 01.01.2023.

Internetski izvori:

1. Hrvatska enciklopedija, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. , <https://enciklopedija.hr/clanak/drzavljanstvo> , od 15. kolovoza 2024.
2. <https://www.jutarnji.hr/vijesti/hrvatska/ovo-je-100-pitanja-za-domovnicu-zelite-hrvatsko-drzavljanstvo-morate-znati-lijepu-nasu-ali-i-sto-radi-miso-kovac-1359435> ,od 19. rujna 2024.

Sudska praksa:

1. Upravni sud u Osijeku, presuda Us I-394/2022-4 od 12.07.2022.
2. Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-1399/2021-12 od 18.05.2022.
3. Upravni sud u Rijeci, presuda 2 UsI-1100/2020-8 od 10.02.2021.
4. Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-2113/2023-15 od 16.01.2024.
5. Upravni sud u Rijeci, presuda 2 Us I-1176/2021-6 od 12.01.2021.
6. Upravni sud u Splitu, presuda 8 UsI-429/23-8 od 25.03.2023.
7. Upravni sud u Zagrebu, presuda Us-8003/2001-4 od 12.10.2005.
8. Upravni sud u Zagrebu, presuda Us-3446/1999-4 od 11.10.2001.
9. Upravni sud u Zagrebu, presuda Us I-3683/21-7 od 17.03.2023.
10. Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-III-4194/2017, od 03.10.2018.
11. Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-III/4359/2022 od 29.09.2022.
12. Ustavni sud Republike Hrvatske, odluka U-III/1089/2014 od 03.02.2016.

13. Ustavni sud Republike Hrvatske, rješenje U-I/1559/2000 od 12.03.2003.

14. Visoki upravni sud Republike Hrvatske, presuda Us-2027/2011-4 od 12.02.2014.